

Eric Zwijnenberg, een van de oprichters van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

# De jonge honden van het Gilde

**Eric Zwijnenberg [74, geboren in 1946] was een van de acht 'jonge honden' die eind jaren zestig de wereld van het molenbehoud bestormden. Een wereld die tot dan toe leek voorbehouden aan deftige notabelen van De Hollandsche Molen. Die moesten wel even wennen aan wat sommigen het liefst tot 'amateur molendraaiers' bestempelden. Het ontstaan van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars deed veel stof opwaaien, met uiteindelijk een geolied opleidings- en examineringsapparaat als resultaat.**

"Ik kwam als kind op deze molen terecht doordat mijn ouders, toen ze in Amsterdam gingen wonen, zochten naar een plek om in de weekends en zomermaanden buiten te zijn", zegt Zwijnenberg, gezeten in de kleine woonkamer van de Wimmenumer molen bij Egmond. "Mijn vader kwam een kleine advertentie tegen in het Parool, dat deze molen te huur was. Ze gingen kijken en het was liefde op het eerste gezicht. Er brak voor mij een heel fijne periode aan en na verloop van tijd kochten ze de molen."

## STATISCHE MONUMENTEN

Veel molens stonden stil in die tijd, ze waren niet meer 'maalvaardig'. De monumentenzorg was erop gericht om molens als 'statisch monument', dus niet in bedrijf, te behouden. Maar een artikel in Het Vrije Volk in 1966 was de voorbode van veranderingen die op stapel stonden. Het sociaal-democratische dagblad sprak drie jonge mannen, die vol passie betoogden dat de



Eric Zwijnenberg 2016. (Foto: Wim Giebels)



Eric Zwijnenberg aan het vangtouw in 1993. (Foto: Beckers)

molens weer in bedrijf zouden moeten komen, of tenminste weer regelmatig moesten gaan draaien. Een jaar later werd de basis gelegd voor wat zou uitgroeien tot Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

## WIMMENUMER MOLEN

In dezelfde periode maakte Zwijnenberg ook de molen van zijn ouders weer maalvaardig. "Er was al een restauratieplan gemaakt, maar zoals toen gebruikelijk was, werd er alleen naar de buitenkant gekeken. De zoon van de molenmaker zei tegen me: 'Jullie molen is nog helemaal compleet, alles zit erin, waarom ga je er niet mee malen?'. Maar goed, het scheprad was helemaal scheef gezakt, en de wachtdeur was vervangen door een stenen muur, dus ik maakte bezwaar. Maar

daar werd geen genoegen mee genomen. 'Dat scheprad zit binnen twee uur weer recht, en dat muurtje halen we er zo uit,' vond de zoon van de molenmaker. Dus dat hebben we gedaan, en zo kwam de Wimmenumer molen weer maalvaardig in bedrijf."

## BROMMERTJE

"En de allereerste dag, in 1967, dat de molen proefdraaide, reed een van de jongens uit dat krantenartikel van het Vrije Volk met zijn brommertje van Bergen naar Alkmaar. Hij kijkt even het polderlandschap in, en ziet tot zijn stomme verbazing daar de wieken van een van die stilstaande molens, de Wimmenumer molen draaien! Hij maakt rechtsomkeert, komt door

het land heen meteen op onze molen af, we raakten aan de praat en dat klikte tussen hem en mij, dat werd een vriendschap voor het leven."

## AMATEURMOLENDRAAIERS?

Er ontstond een enthousiaste groep van acht jonge mannen, onder wie ook de jongen op de brommer, die zich inzette om molens te behouden en weer maalvaardig te krijgen. Ze bespraken hoe zaken als verzekeringen, opleidingen en examinering van vrijwillige molenaars georganiseerd zouden kunnen worden.

De Hollandsche Molen werd benaderd, maar die vereniging stond niet gelijk te springen van enthousiasme. Ook de hoofdredacteur van het gezaghebbende blad De Molenaar was erop tegen dat er een 'gilde' van vrijwillige molenaars zou komen. Onder tegenstanders werd gesuggereerd dat de groep zich maar een Vereniging van Amateurmolendraaiers moest noemen, in plaats van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Maar een aantal oudere vakmolenaars was wel degelijk enthousiast en enkele van hen werden aangetrokken als instructeur voor de molenaarsopleiding. En gaandeweg steunden steeds meer mensen uit de molenwereld het Gilde. "Het werd een beetje een olievlek die zich steeds verder uitbreidde over het land", herinnert Zwijnenberg zich. Hij stelde de informatie voor de opleiding op schrift en vermenigvuldigde het lesmateriaal met de stencilmachine. "Ik liep met een steekwagentje met grote pakken papier door Leiden heen te sjouwen", weet hij nog. In



Een opname van de Wimmenumer Molen uit 1953, het jaar dat de ouders van Eric Zwijnenberg de molen huurden als zomerverblijf. (Foto: Archief De Hollandsche Molen)



Enkele jonge honden die aan de wieg stonden van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. (Foto: Archief Eric Zwijnenberg)

korte tijd had het Gilde in alle provincies instructeurs aangetrokken.

## DE HOLLANDSCHE MOLEN

De verhouding met De Hollandsche Molen was in de beginjaren 'soms wel wat problematisch', glimlacht Zwijnenberg. "Hun bestuursleden waren baron, jonkheer, doctor, ingenieur. Maar de vrijwillige molenaars, dat waren veel meer de doeners. We wilden een goede samenwerking, want De Hollandsche Molen zou de examens van onze opleiding gaan afnemen."

De eerste molen in Nederland die dankzij een gediplomeerde vrijwilliger weer ging malen was Molen F bij Burgerbrug in Noord-Holland. Ver-

schillende vrijwilligers die het examen met succes hadden afgelegd konden al gauw gaan malen. Na aanvankelijke koudwatervrees over plekken in elkaars bestuur, en terughoudendheid om op de jaarvergadering van De Hollandsche Molen ruimte te maken voor de diploma-uitreikingen, kwam het later helemaal goed met de samenwerking tussen het Gilde en de Hollandsche Molen.

## UNESCO ERFGOED

"Als je nu vijftig jaar later ziet hoe prachtig het eraan toe gaat op de jaarvergadering van De Hollandsche Molen. De diploma-uitreiking is het hoogtepunt van de dag, de halve zaal zit vol met

mensen die hun diploma krijgen uitgereikt en die hun familie en vrienden meenemen. Dat is een mooie ontwikkeling", zegt Zwijnenberg tevreden. Ook de samenwerking met andere organisaties is goed op gang gekomen. De voordracht van het beroep van molenaar als immaterieel UNESCO erfgoed werd gesteund door het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde, het Gild Fryske Mounders, De Hollandsche Molen en het Gilde zelf natuurlijk. Een samenwerking die in de cultuur van destijds ondenkbaar was. Een andere belangrijke partner van de molenaars was de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. "Die begon later de molens gelukkig ook te zien als werktuig, als een monument van



Een opname van het eerste molenaarsexamen op molen De Kat op de Zaanse Schans, 21 februari 1970. De examinatoren Evert Smit (links) en Joop Mallisse bekijken de inspanningen van een van de geëxamineerden. (Foto: Archief De Hollandsche Molen)



Blijve molenaars op molen d'Admiraal in Amsterdam nadat bekend werd dat het molenaarsambacht op de UNESCO Erfgoedlijst was geplaatst eind 2017 (Foto:Wim Giebels)

techniek. Het werd bij restauraties belangrijker om molens weer maalvaardig te maken. Dat was koren op de molen van het Gilde!"

## AMBASSADEURS

En de plek van de molen in de samenleving, is die veranderd?

"Jazeker, veel molens worden niet meer zozeer door vakmolenaars bemaald. De veelal vrijwillige molenaars hebben tegenwoordig ook als rol om het publiek kennis te laten maken met het cultureel erfgoed van molens in Nederland. De molenaar heeft meer een 'ambassadeursfunctie' gekregen. Op de Nationale Molendag en allerlei

andere momenten ontvangen ze schoolklassen en andere groepen.

De Hollandsche Molen is een dynamische vereniging geworden, het gaat er veel plezieriger aan toe dan in de begintijd. De afstand tussen de molenaars, de doeners, en de vereniging is veel kleiner geworden. Achter iedere molen staat een molenaar en een organisatie, en die twee moeten het samen doen."

## OUDE ZAKKEN

"Wel vraag ik me soms af of de jongere generatie ons nu van die oude zakken vindt, zoals wij dat vroeger vonden. Ik hoop van niet - en

ik denk ook niet dat het zo is. Ik krijg regelmatig jongeren over de vloer in mijn molen, en die zijn enorm enthousiast. Dat vind ik een heel mooie ontwikkeling."

Terwijl de wieken van de Wimmenumer molen langs het raam suizen en het water met geweld het scheprad verlaat, kijkt Zwijnenberg met tevredenheid terug op de ontwikkeling van het vrijwillig molenaarschap, en naar de plaats die de vrijwillige molenaars zich in de molenwereld en in het molenbehoud hebben verworven. "Molens zijn zijn weer levende monumenten geworden die volop in de belangstelling staan, en daar hebben de vrijwillige molenaars veel aan bijgedragen."



Eric Zwijnenberg aan het vangtouw, 2016. (Foto:Wim Giebels)